

Umí! / Good Job!

Porta – hudební festival i společenský fenomén / music festival and a social phenomenon

Retromuseum Cheb

1. 6. – 8. 10. 2017

Vernisáž spojená s koncertem skupiny Drsná žízeň ve středu 31. května v 17.00

Zahájení vestoje s Vlajkou Jendy Kordy / Standing during the festival opening with Jenda Korda's Vlajka

Stanové městečko návštěvníků Porty / Tent city for attendees of Porta

První Porta v Ústí nad Labem, slovenská skupina Caravell Western / The first Porta Festival in Ústí nad Labem, Slovak band Caravell Western, 1967

Blizzard na ústecké Portě / Blizzard at Porta in Ústí nad Labem, 1969

Slovenská kapela Orion na olomoucké Portě / Slovak band Orion at Porta in Olomouc, 1979

Desetitisíce návštěvníků v plzeňském Lochotíně – 80. léta / Tens of thousands of attendees at the Lochotín amphitheatre in Pilsen – 1980s

Vzpomínáme-li na určité období, přijde vedle potravin, módy či automobilů brzy řeč na písničky, kapely a koncerty. Proto jsme v Retromuseu věnovali samostatný oddíl populární hudbě. Velká část mládeže i odrostlejších hudebních fandů patřila v Československu sedmdesátých a osmdesátých let k příznivcům jiných hudebních žánrů – country, trampské hudby a folku. Jejich původně alternativní směřování se s postupným velkým rozšiřováním posluchačské základny výrazně přibližovalo střednímu proudu.

Ne že by u trampů a folkařů šlo o jednu rodinu a vztahy probíhaly bezkonfliktně, přesto se takto orientovaní milovníci nejen hudby, ale vůbec nekonzumního životního stylu spolu každoročně setkávali a intenzivně prožívali několik dní na hudebním festivalu Porta. Není patrně jediný pamětník předlistopadového období, kterému by tento název nezněl povědomě, masy se tehdy pouze rozdělovaly na *kamarády*, tedy příznivce Porty, a fanoušky jiné hudby i životního stylu.

Zpočátku komorní hudební událost pojmenovaná po labské soutěsce Porta Bohemica byla iniciovaná před padesáti lety v Ústí nad Labem skupinkou příznivců country a trampské hudby v čele s Jiřím Šosvaldem zvaným westernový dědek, po jehož boku stál trampský písničkář Kapitán Kid. (Významně se na organizaci Porty podíleli v pozdějších ročnících i Miki a Wabi Ryvola, Josef Kobra Kučera, Michal Jupp Konečný a desítky dalších.) V roce 1970 vznikla tradice zpravodaje *Portýra* (od roku 1972 nesoucího motto *Hudba je lék a Porta je nejlepší apatyka!*, který v pozdějších ročnících vychází v tisícových nákladech.

Porta neznamenal jen finálové soutěžení a přehlídku – Dvoranu, naopak šlo o propracovaný a v průběhu let také měnící se systém oblastních a krajských interpretačních a autorských předkol, na nichž se interpreti mohli představit a otrkat. Přispívala tak dlouhodobě k rozvíjení spřízněných hudebních žánrů a hudebnosti

obecně – její finále se často proměnilo v mnohohlasý hudební jam. Vedle cely či stanu do základního vybavení velké části účastníků patřila španělka a známé písně zpívalo dohromady s oblibou celé publikum. Na Portě tak nešlo jen o hudbu; kdo v desetitisícovém davu povstával při trampské hymně Vlajce, sborově zdravil Ahóó a vykřikoval Umí! a loučil se zpěvem Wabiho Rosy na kolejích, cítil sounáležitost s kmenem kamarádů, kteří od socialistické, ale možná vůbec dospěle prozaické reality alespoň na chvíli unikali do světa romantiky toulání, ohýnků, prstýnků z trávy. Kromě hudby doprovázely finále také další pestré programy – od roku 1970 velmi oblíbená Miss porta, výstavy, přednášky. Na Portě se vystřídaly stovky autorů a interpretů, jen výčet oceněných by zabral několik tiskových stran.

Na progresivní festival připomínající nevídané západní hudební proudy, pořádaný nejprve Trampskou unií a od roku 1971 Českým ústředním výborem Socialistického svazu mládeže, dohlížely v době vzniku místní úřady vyznačující se často větší horlivostí. Obhájci poněkud úsměvně argumentovali vztahem k lidové hudbě či písniím utlačovaného amerického lidu a činovníci kontrolovali, škrtili písně, a především se snažili Portu ze svého rájůnu co nejdříve vystrnadit. Po pětiletém působení v Ústí nad Labem (1966–70) tak Porta vystřídala sály v Karviné, Sokolově, Litomyšli, Českém Krumlově, Jablonci nad Nisou, Svitavách, Třebíči a Olomouci, než dospěla k monumentální plzeňské podobě. V roce 1977 se dokonce jednalo o uskutečnění národního finále Porty na Chebském hradě, přes povolovací funkcionářskou hradbu to však neprošlo. Na Chebský hrad jako vhodné místo pro country a folkovou setkání se ale nezapomnělo a po několika letech tu vznikl festival Babí léto, který se v obnovené podobě koná dodnes. Nejúspěšnější kapela z chebské oblasti – Bizoni z Lubů u Chebu – pak dokonce v roce 1972 zvítězila v celostátním finále Porty v Sokolově.

V roce 1981 s přesunem na plzeňské výstaviště a o dva roky později do areálu na Lochotíně (kapacita až 20 000 diváků) začíná nová kapitola Porty jako masového open air festivalu. Přerostla tu v zábavu desetitisíců lidí, reflektovanou a propagovanou tiskem (hlavně v rubrice Táborový oheň oblíbeného týdeníku *Mladý svět*), rozhlasem (např. Radioporta), televizí. Z jednotlivých ročníků vycházely LP desky a magnetofonové kazety. V roce 1986 získává LP Rosa na kolejích zlatou desku za 200 000 prodaných kusů. Stylová směs a proměny akcentu z trampské směrem k folkové oblasti působily jisté třenicové, takže mezi trampy někdy sílil pocit, že „... folk Portu spol“ . V roce 1981 tak například v opozici vůči *Portýru* vyšel trampský strojopisný časopis *Hurá!*. Od poloviny 80. let se poměr skupin a individuálních interpretů přesouvá výrazně k jednotlivým písničkářům, objevují se elektrické nástroje, rockovější zvuk a v několika málo případech dochází i k živému setkání s hudbou ze severoamerického kontinentu.

S postupným rozrůstáním a etablováním Porty rostla oficiální podpora, na což alternativnější publikum reagovalo vedle remcání i přesunem jinam, například na skromnější Svojsický Slunovrat a Letorost či Folkovou Lipnici (kde mimo jiné v roce 1988 pozval Jan Rejžek na pódium Václava Havla, čímž se éra tohoto festivalu uzavřela). Na protest proti zákazům jednotlivých písní i celých vystoupení se přehlídka přestala účastnit některých interpretů (např. Karel Plíhal či Jan Burian, který vydal vysvětlující článek Proč nechci být folkařem). Porta představovala kompromis – politická garnitura měla pocit dohledu nad mládeží, která jezdila za muzikou a kamarádstvím a později i spiklenecky pomrkat nad skrytými wabihošongy typu Mlýnských kamenů Spirituál kvintetu či Névadí Wabiho Daňka. Přesto v 80. letech stále pokračovaly kádrování účinkujících, škrtnutí písní, stálý dohled a podle svědectví pamětníků čekala při nejexponovanějších koncertech za hlavním

lochotínským amfiteátre připravená i vodní děla. Balancování na hranici oficiality dobře ukazuje rozporuplnost doby a pořádaných akcí. Politický rozměr Porty vrcholí zmíněným posledním předrevolučním necenzurovaným ročníkem, jehož hvězdy se pak stávají tribuny listopadových a prosincových demonstrací. Na rozdíl od skrytých disidentů jde o masám známé a přijatelné tváře, mluvící blízkým hlasem.

Po sametové revoluci Porta nezaniká úplně, lidé ale mají jiné možnosti a starosti a Porta se stává jedním z mnoha hudebních festivalů. Kouzlo zakázaného ovoce a politický podtext mizí. Část pořadatelů se ne zcela úspěšně pokouší využít komerční potenciál značky. Vzniká názorový rozkol ústící ve vyloučení nástupnických institucí – trampštější přehlídka vracející se do Ústí nad Labem a druhého, folkovějšího festivalu, který pokračoval v Plzni a pak se postupně přesouval do jiných lokací (Olomouc, Svitavy, Jihlava), aby nakonec v posledních letech zakotvil v Revnicích. Desetitisíce návštěvníků si teď vybírají festivaly a jiných žánrů, ale role písničkáře nezanimá, stále nevídané a v kompetenci přicházejí se spíše osobními i generačními výpověďmi. I v komornějším duchu pak přežívají vzpomínky a romantika táborákových setkání.

Daniela Kramerová

Nezmaři, Lochotín, Plzeň / Pilsen, 1984

Hobous na koncertě k 20. výročí Porty / Hobous in concert for the 20th annual Porta, Ústí nad Labem, 1986

Jaromír Nohavica na poslední předrevoluční Portě / at the last pre-revolution Porta

Wabi Daněk

Karel Plíhal

Spirituál kvintet a Brontosauři / Spirituál kvintet and the band Brontosauři

Bratři Ebenové / The Eben Brothers

Moderátor / Moderator Jan Kovařík

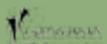
Jiří Hošek, skupina / band Newjjou

Umí! / Good Job! Porta – hudební festival i společenský fenomén / music festival and a social phenomenon

Retromuseum
2. 6.–8. 10. 2017
Autorka výstavy: Daniela Kramerová
Otevírací doba: út-ne, 10.00–17.00

Retromuseum Cheb
pobočka Galerie výtvarného umění v Chebu
náměstí Krále Jiřího z Poděbrad 17, Cheb
tel.: +420 731 669 912, www.retromuseum.cz
Galerie výtvarného umění v Chebu
příspěvková organizace Karlovarského kraje
náměstí Krále Jiřího z Poděbrad 16, Cheb
tel.: +420 354 422 450, info@gavu.cz, www.gavu.cz

Foto zapůjčili: ARS PORTA BOHEMICA z.s. Ústí nad Labem, PopMuseum Praha, nakladatelství RegionAll. / Photos loaned by ARS PORTA BOHEMICA z.s. Ústí nad Labem, PopMuseum Praha, RegionAll publishing house.

GAVUCHEB Retromuseum

Výstavní program GAVU Cheb je podpořen z grantového programu MK ČR.
V roce 2017 vydala Galerie výtvarného umění v Chebu. Text Daniela Kramerová,
grafika Kolář & Kutálek, tisk Dragon Press, s. r. o., náklad 1000 ks.

Obálka / Cover: Wabi Ryvola, Lochotín, Plzeň / Pilsen, 1981

Obecenstvo, 80. léta / Audience, 1980s →

When reminiscing about a certain period, in addition to food, fashion and cars, eventually conversation will shift to songs, bands and concerts. This is the reason we have devoted a separate section of the Retro Museum to popular music. In the 1970s and 80s, a large number of younger and older music fans alike in Czechoslovakia enjoyed other musical genres, country, tramp music and folk rock. With the gradual massive expansion of their base of listeners, these originally alternative styles became substantially more mainstream.

While it is certainly not the case that tramp and folk music fans could be considered one big happy family, even so these similarly minded lovers of music and non-consumer lifestyles would gather every year and intensively enjoy several days of music at the Porta Festival. It would be difficult to find anyone who lived in the pre-November period and would not be at least somewhat familiar with Porta; the masses at the time were divided into *friends*, that is Porta supporters, and fans of other types of music and lifestyle.

Originally a small musical event named after the Elbe canyon Porta Bohemica, the first Porta was held 50 years ago in Ústí nad Labem by a group of country and tramp music supporters, led by Jiří Šosvald, nicknamed Western Grampa, who was joined by tramp music writer Captain Kid. (Miki and Wabi Ryvola, Josef Kobra Kučera, Michal Jupp Konečný and many others made significant contributions to the organization of Porta in later years.) In 1970, the publication of the traditional Portýr newsletter (since 1972 its motto has been *Music is the medicine and Porta is the best pharmacist!*) began, and its circulation reached into the thousands in later years.

Porta was not just about the final competition and show – Hall of Fame, but it was instead a sophisticated and constantly changing system of regional and county interpretive and song-writing preliminary rounds in which performers could present themselves and gain experience. It

thus contributed to the long-term development of related music genres and musical talents in general – the final rounds often ended in a massive musical jam session. In addition to tarpaulins and tents, many of the participants would also pack a classical guitar and the audience loved to sing along to their favorite songs. Porta was not just about the music – who remembers standing among a crowd numbering in the tens of thousands during the tramp hymn *Vlajka* (Banner) and greeting in unison “Ahoj” and cheering “Good job!”, a style-specific version of “bravo”, and the parting music of Wabi’s *Rosa na kolejích* (Dew on the tracks), experienced solidarity with the tribe of friends, who escaped at least for a while from the socialist or even adult every-day reality into a world of romantic wandering, campfires, and woven grass rings. In addition to the music, the final competition was accompanied by a variety of other programs, starting with the ever popular Miss Porta in 1970, exhibitions and lectures. Hundreds of writers and performers took part in Porta, and a list of all of the winners would take up several pages. This progressive festival, which was reminiscent of the unwelcome western musical streams, was first organized by the Tramp Union and starting in 1971 by the Czech Central Committee of the Socialist Youth Union. It was overseen by local authorities, often characterized by even greater zeal. Its supporters somewhat ridiculously argued that it had a relationship with folk music or the songs of the oppressed American people, and officials monitored, crossed off songs from the play list, and mainly tried to force Porta out of their region as quickly as possible. After five years in Ústí nad Labem (1966–1970), Porta took place in halls in Karviná, Sokolov, Litomyšl, Český Krumlov, Jablonec nad Nisou, Svitavy, Třebíč, and Olomouc (before finding its monumental venue in Pilsen. In 1977, there were even negotiations to hold the national final competitions of Porta in the Cheb Castle, but could not break through the barriers to gain a permit built by local functionaries. Cheb Castle as a suitable place for a country and folk gathering was not forgotten,

and the Babí léto Festival (Indian Summer) was organized here several years later, and is still being held today in a renewed form. The most successful band from the Cheb region, Bizoni from Luby u Chebu, even won the national Porta finals in 1972 in Sokolov.

In 1981, with the move to the Pilsen exhibition grounds and two years later to the Lochotín grounds (capacity of up to 20,000 spectators), Porta begins a new chapter as a mass open air festival. It has grown into an event for tens of thousands of people, reflected on and promoted by the press (especially the “Campfire” section of the popular weekly magazine *Mladý svět*), radio (for instance *Radioporta*), and television. LPs and cassette tapes were released each year. In 1986, the LP *Rosa na kolejích* (Dew on the Tracks) was awarded a gold record for selling for 200,000 copies. Its stylish blend and change of accent from tramp music towards folk rock caused a certain amount of friction, so the feeling that “... folk swallowed Porta” grew stronger among fans of tramp music. In 1981, for example, a typewritten tramp music magazine, *Hurá!* (Hurray), was published in opposition to Portýr. Since the mid-1980s, the ratio of groups and individual performers has shifted significantly towards individual songwriters, electric instruments have started to appear, along with a sound more reminiscent of rock, and in a few rare cases we could experience live performances of music by bands North America.

With the gradual expansion and establishment of Porta, official support grew, to which the more alternative audiences responded by complaining and even moving elsewhere, for instance to the somewhat more modest Svojsický Slunovrat and Letorost or Folková Lipnice (where Jan Rejžek in 1988 invited Václav Havel onto the stage, which ended the era of this festival). In protest against the bans of individual songs and entire performances, some performers refused to take part in the show, for instance Karel Plíhal or Jan Burian, who published an explanatory article, “Why I don’t want to be a folk musician”.

Porta represented compromise – the political establishment enjoyed a feeling of oversight over the youth who would travel for the music and friendship, and later on winking conspiratorially over hidden protest songs such as *Mlýnské kameny* (Millstones) by Spirituál kvintet or *Nevadí* (Nevermind) by Wabi Daněk. Even so, during the 1980s, the practices of vetting performers, crossing out songs, and constant supervision continued unabated, and according to the testimony of witnesses, water cannons were prepared behind the main amphitheatre in Lochotín during the most high-profile concerts. This balancing on the border of “officiality” clearly shows the inconsistency of that era and the organized events. The political dimension of Porta culminates in the above-mentioned last pre-revolution year, whose stars were to become the tribunes of the November and December demonstrations. Unlike the hidden dissidents, these were well-known faces acceptable to the masses, speaking in a similar voice.

After the Velvet Revolution, Porta did not completely die out, but people had other options and problems, and Porta became just one of many musical festivals. The magic of the forbidden fruit and political overtones disappeared. Some of the organizers made a rather unsuccessful attempt to exploit the commercial potential of the brand. A split of opinion formed which resulted in the division into successor organizations – the shows more oriented towards tramp music returned to Ústí nad Labem and the other “folkier” festival, which continued in Pilsen, gradually moved to other locations (Olomouc, Svitavy, Jihlava) and in recent years settled in Řevnice. Tens of thousands of visitors now attend festivals of other genres, but the role of the singer-songwriter has not vanished, new songwriters and performers are constantly arriving on the scene, bringing their personal and generational testimonies. And even in a more intimate spirit, the memories and romance of campfire meetings live on.

Daniela Kramerová

